

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет будівництва і архітектури
Офіс Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
Фонд інституційного розвитку української науки
Фонд Ебергарда Шьока (ФРН)
Фонд підтримки будівельної галузі (ФРН)

ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Всеукраїнська науково–практична
конференція до 75-ї річниці прийняття
ЗАГАЛЬНОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ

КИЇВ 2024

**Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет будівництва і
архітектури
Офіс Уповноваженого Верховної Ради України з прав
людини
Фонд інституційного розвитку української науки
Фонд Ебергарда Шьока (ФРН)
Фонд підтримки будівельної галузі (ФРН)**

***ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ
ВІЙНИ***

**Всеукраїнська науково-практична конференція
до 75-ї річниці прийняття
ЗАГАЛЬНОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ**

КИЇВ 2024

УДК 341.3+342.7+342.8
З-32

Рекомендовано до друку Вченою радою КНУБА, прот. № 18 від 26.01.2024 р.

Редакційна колегія

Куліков П.М. – д.е.н., проф., ректор КНУБА (голова)
Вервейко І.Д. – заступник керівника Офісу Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
Марченко М.В. – к.ю.н., Фонд інституційного розвитку української науки
Мьоллер П. – член правління, Директор, Фонд Ебергарда Шьока (Німеччина)
Вайзе Т. – віце-президент Фонду підтримки будівельної галузі (Німеччина)
Деревінський В.Ф. – д.і.н., проф., КНУБА
Карпунцов В.В. – д.ю.н., проф., КНУБА, ВГО «Ліга інтернів»
Ковальчук О.Ю. – к.т.н., доц., КНУБА
Мамедов А.М. – к.т.н., доц., КНУБА
Мамонтов І.О. – к.ю.н., проф., Заслужений юрист України, КНУБА
Марченко М.В. – к.ю.н., виконавчий директор Фонду інституційного розвитку української науки
Машков К.Є. – к.ю.н., КНУБА, адвокат
Новицька Н.Б. – д.ю.н., проф., Державний податковий університет
Перегуда Є.В. – д.п.н., проф., КНУБА
Похиленко І.С. – к.ю.н., доц., КНУБА
Присяжнюк О.Б. – суддя Апеляційного суду міста Києва у відставці, колишній Голова Київського суду
Сердюк Н.А. – д.ю.н., проф., КНУБА
Халабуденко О.А. – к.ю.н., доц., КНУБА
Ярошук І.В. – к.і.н., доц., КНУБА

Рецензенти:

Безклубий Ігор Анатолійович – доктор юридичних наук, професор
Шатіло Володимир Анатолійович – доктор архітектури, професор

Захист прав людини в Україні в умовах війни: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. до 75-ї річниці прийняття Загальної декларації прав людини. (Київ, 6 грудня 2023 р.). Мін-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т будівн. і архіт-ри, Офіс Уповноваженого Верхов. Ради України та ін. Київ-Тернопіль: КНУБА, «Бескиди», 2024. 186 с.

ISBN 978-966-457-295-5

УДК 341.3+342.7+342.8

© КНУБА

ЗМІСТ

Стеценко С. Судовий захист соціальних прав військовослужбовців в умовах війни	5
Сердюк Н. Проблеми реалізації та захист прав і свобод в умовах війни	9
Мамонтов І., Карпунцов В. Відбудова України як елемент захисту прав людини у воєнних конфліктах: фінансово-правовий аспект.....	13
Миколаєць В. Особисте немайнове право на розпорядження біоматеріалом особи після її смерті.....	16
Новицька Н., Новицький А. Обмеження права на інформацію в умовах воєнного стану	20
Перегуда Є. Щодо реалізації виборчого права в умовах воєнного стану	25
Пилипенко О. Права людини та дитини в умовах війни в Україні.....	31
Бабюк А. Сучасні аспекти реалізації та захисту прав, свобод людини і громадянина	38
Єгоров В., Дьомкін П. Загальна Декларація прав людини та її порушення в умовах війни	41
Козакова І. Пробаційний нагляд за кримінальним законом України: в контексті розвитку сучасної пенології.....	45
Кулеба О. Проблемні питання застосування норм Женевської конвенції в умовах воєнного стану.....	50
Лисенко О. Женевські конвенції про правовий статус комбатантів	53
Машков К. Трудові гарантії мобілізованих працівників під час дії воєнного стану	59
Похиленко І. До питання про принципи обробки персональних даних	63
Khalabudenko O. The right to adequate housing: international, national and local	67

<i>Цебенко С.</i>	
Захист прав людини: виклики та досягнення у сучасному світі та їх вплив в Україні	76
<i>Ярошук І.</i>	
Освіта в умовах війни: виклики для України	81
<i>Машиков К.</i>	
Особливості переходу зі спрощеного позовного провадження в загальне позовне у цивільному процесі.....	85
<i>Дружинін Д.</i>	
Латентність злочинності у сфері господарської діяльності.....	90
<i>Крутило О.</i>	
Роль і значення недержавних організацій у процесах розбудови громадянського суспільства	93
<i>Мигун М.</i>	
Про співробітництво громад прикордонних територій з муніципалітетами інших країн: кейс Сумщини.....	97
<i>Сидорович Р.</i>	
Інститут державної служби та політика запобігання і провіддії дискримінації	100

ТРИБУНА МОЛОДОГО ВЧЕНОГО

<i>Гюнай К.</i>	
Права та свобода людини в Україні в умовах війни	103
<i>Дегтяр Олександр</i>	
Міжнародний захист прав людини під час збройних конфліктів.....	105
<i>Дегтяр Олена</i>	
Домашнє насильство в кримінальному праві України	109
<i>Дроздов П.</i>	
Вплив діяльності прокуратури на захист і забезпечення прав людини.....	116
<i>Загородній Н.</i>	
Проблеми забезпечення безпеки міжнародного гуманітарного права в умовах війни в Україні	120
<i>Келеберда А.</i>	
Проблемні питання реалізації прав і свобод у сучасному інформаційному суспільстві.....	123
<i>Копчук О.</i>	
Система захисту прав людини в Україні за умов війни	129

<i>Кравченко А.</i>	
Права людини під час війни: конституційно-правові гарантії та обмеження.....	132
<i>Куреня Ю.</i>	
Практики демократії в Україні в умовах війни	137
<i>Лемішко В.</i>	
Україна та Рада Європи: особливості співпраці	142
<i>Махотенко М.</i>	
Поняття війни та її легітимізація міжнародним правом: теоретико-правовий аспект	146
<i>Мегесь І.</i>	
Захист права власності в Україні в умовах воєнного стану.....	151
<i>Михайлова Є.</i>	
Права дітей, які залишилися без батьків під час воєнного стану.....	154
<i>Низовий Є.</i>	
Цифровізація в часи реформації захисту прав людини.....	157
<i>Новіков Н.</i>	
Екоцид в аспекті порушення основоположних прав людини....	160
<i>Пилипенко В.</i>	
Охорона прав на наукові відкриття	164
<i>Рубан А.</i>	
Причини та наслідки використання ворожого культурного контенту для українського народу і його культури.....	167
<i>Степенко Н.</i>	
Вплив молодіжних організацій на розвиток прав молоді під час війни	170
<i>Харко К.</i>	
Права людини як фактор консолідації суспільства в умовах політичних криз	173
<i>Шаховець А.</i>	
Проблема депортації, смерті, каліцтва українських дітей, завданих діями РФ	176
<i>Шовкун А.</i>	
Сексуальне насильство як елемент злочинів проти людяності та засіб вчинення геноциду в рамках порушення гуманітарного права.....	181
<i>Ягодинський В.</i>	
Механізми захисту прав людини в умовах війни в Україні.....	184

Павло ДРОЗДОВ,
магістрант ОП «Захист прав людини у сфері будівництва та містобудування»,
Наук.керівник: д.ю.н., проф. Сердюк Н.А.,
Київський національний університет будівництва і архітектури

ВПЛИВ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ НА ЗАХИСТ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

Вступ. Прокуратура України виступає як інструмент правосуддя (обвинувачення), адже положення про неї включені саме у цей розділ Конституції України, хоча це є досить спірним питанням, а також як орган, що може представляти інтереси громадян у суді. Цей інститут є дієвим державним органом, який, так чи інакше, покликаний захищати та забезпечувати права людини, у тому числі, і в умовах воєнного стану. У даній роботі було розглянуто методи захисту прав людини у суді Прокуратурою, законодавчі вимоги, відповідно до національних та міжнародних нормативно-правових актів. Окрім цього, хотілось би також зазначити про недоліки роботи даного органу, у тому числі законодавчі, з якими можуть стикатися громадяни України, іноземці чи апатриди.

Виклад основного матеріалу. Прокуратура, через її уповноважених осіб, здійснює представництво в суді інтересів громадянина (громадянина України, іноземця або особи без громадянства) у випадках, якщо така особа не спроможна самотійно захистити свої порушені чи оспорювані права або реалізувати процесуальні повноваження через недосягнення повноліття, недієздатність або обмежену дієздатність, а законні представники або органи, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси такої особи, не здійснюють або неналежним чином здійснюють її захист [1]. Це повноваження є цілком логічним, проте Розділ VIII Конституції України передбачає можливість здійснення прокурором представництва у суді інтересів виключно держави, тоді як вищезазначений Закон встановлює додаткову підставу, хоча, знову ж таки, Конституція вказує, що лише організація та порядок діяльності прокуратури може визначатися законом.

Крім того, з точки зору Європейського суду з прав людини, участь

прокурора у справі в деяких випадках розцінюється як обставина, що фактично погіршує процесуальне становище особи, проти якої виступає прокурор. Наприклад, у справі «Ferreira Alves v. Portugal» (№ 25053/05, від 21 червня 2007 року) ЄСПЛ наголошує: не важливо, чи виступає прокурор як сторона у справі, оскільки він може вплинути на рішення суду, і такий вплив потенційно може бути не на користь заявника [2].

У справі «Менчинська проти Росії» (№ 42454/02, від 15 січня 2009 року) ЄСПЛ зазначає, що сторонами цивільного провадження є позивач та відповідач, яким надаються рівні права, зокрема право на юридичну допомогу. Підтримка, яка надається прокуратурою одній зі сторін, може бути виправдана за певних обставин, наприклад, коли відповідним правопорушенням зачіпаються інтереси великої кількості громадян або коли потрібно захистити інтереси держави [2].

Проте, у цій справі ЄСПЛ виходив з того, що хоч прокурор відповідно до національного законодавства мав юридичні підстави брати участь у судовому розгляді, ця справа не мала жодних особливих обставин, які могли би виправдати його вступ у процес; оскільки лише прокурор надав свої аргументи в усній формі апеляційному суду. Вступ прокурора у цей судовий процес під час розгляду апеляційної скарги підірвав справедливість судового розгляду і принцип рівності сторін, чим було порушено п. 1 ст. 6 Конвенції [3].

Тобто, тут ми можемо бачити два рішення, які тлумачать ситуацію по-різному. Перша – не на користь прокурора, а друга дозволяє таке представництво у зв'язку із суспільним інтересом. Проте, знову ж таки, потрібно враховувати достатність і правильність підстав для представництва прокурором особи в суді, щоб уникнути таких казусів у подальшому.

Також хотілось би зазначити й інші підходи. Наприклад, у Висновку № 3 (2008) Консультативної ради європейських прокурорів «Про роль прокуратури поза межами сфери кримінального права» зазначається, що діяльність прокурорських служб за межами кримінального права визначається, насамперед, потребою суспільства у належному захисті прав людини та державних інтересів; не існує загальних міжнародних правових норм та правил стосовно завдань, функцій та організації прокурорської служби за межами сфери кримінального права, оскільки держава має

суверенне право визначати свої інституційні та правові процедури реалізації її функцій із захисту прав людини та державних інтересів [3].

Тобто, участь прокурора в судовому провадженні поза межами кримінального процесу, незалежно від існуючих законодавчих гарантій неупередженості та об'єктивності цього органу, допускається як виняток, оскільки така участь на боці однієї із сторін може негативно сприйматися в суспільстві, в тому числі, через існування загрози порушення досить чутливого та важливого принципу рівності сторін судового процесу [3].

У зв'язку з цим, Законом «Про прокуратуру» встановлено, що прокурор здійснює представництво інтересів громадянина або держави в суді виключно після підтвердження судом підстав для представництва. Без вищезазначених обставин, які дозволять прокурору у подальшому представляти особу, державу та без відповідного судового підтвердження, таке представництво не дозволяється.

Хотів би також зазначити про проблеми, які й досі існують у цьому інституті та, так чи інакше, гальмують процеси діяльності, яка спрямовані на захист та забезпечення прав людини. Отже, як зазначає керівник Департаменту протидії злочинам, вчиненим в умовах збройного конфлікту, Офісу Генпрокурора Юрій Белоусов: «Прокурори відштовхуються від статистики минулих років для того, щоб цифра цього року в межах статистичної похибки повторювала ту цифру, яка була минулого року або була трохи кращою. Жодних серйозних відхилень ця цифра не повинна мати, бо будуть запитання до керівника місцевої прокуратури і, відповідно, згодом будуть питання до самого прокурора. Ці показники пронизують усю правоохоронну систему. І поліція на них повністю базується, і на них базується діяльність прокуратури. Підгонка під цифри, намагання вручну коригувати стан злочинності. Нам важко навіть отримати інформацію щодо того, скільки в Україні зареєстровано злочинів. Прокуратура цю цифру постійно доопрацьовує. Реальні цифри отримати неможливо» [4].

Іншою проблемою він зазначає залежність прокурорів від свого керівництва. Тобто, якщо прокурор не погодиться із вказівкою свого начальства у зв'язку із обґрунтованою, чіткою та цілком законодавчо правильною позицією, його керівництво може, як мінімум, залишити його без частини заробітної плати. Це звучить доволі дивно в теорії, адже Україна вважається правовою та демократичною державою, проте на

практиці таке цілком може бути, про що свідчать слова Юрія Белоусова, людини, яка не перший рік працює у даній (опосередкованій) сфері.

Висновок. Отже, надані сучасній прокуратурі функції дозволяють цілком ефективно захистити права людини у випадках, передбачених законодавством. Проте, як було зазначено у дослідженні, існують також певні проблеми щодо законодавчого регулювання даного органу та його функцій. Також досить цікавою є практика ЄСПЛ щодо питання представлення фізичних осіб прокурором, що є досить важливим кроком не тільки до вдосконалення нашого законодавства, але й для встановлення певної сталої практики у нашому правовому полі, щоб не виникало казусів та неоднозначних ситуацій. Не потрібно забувати і про проблеми, наявні у даній сфері, адже наша держава є досить корумпованою, тому деякі рішення щодо представлення прокурором інтересів інших, їхня діяльність може бути упередженою або певним чином обмеженою, що не дозволить виконувати поставлені функції у повному обсязі, що, у свою чергу, призведе до порушень прав людини та громадянина у державі, яка асоціює себе з демократією та принципом верховенством права.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про прокуратуру». *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2015. № 2-3. Ст.12.
2. Брус І. Визначення підстав для представництва прокурором інтересів держави: проблемні питання. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2017. № 4(16). С. 29–37. URL: <http://surl.li/osnif> (дата звернення: 22.11.2023).
3. Берназюк Я. Міжнародні стандарти участі прокурора у судовому провадженні поза межами кримінального процесу. *Судебно-юридическая газета*. 2020. 11 червня. URL: <http://surl.li/osngy> (дата звернення: 22.11.2023).
4. Юрій Белоусов. Що не так з роботою прокурорів в Україні та як це змінити, – експерти ЕЦПЛ // Експертний центр з прав людини. 2017. URL: <http://surl.li/ibwv> (дата звернення: 22.11.2023).

Підписано до друку 01.02.2024 р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Друк офсетний. Зам. № 107-321
Умов.-друк. арк. 8,6. Обл.-вид. арк. 8,8.
Тираж 80 прим.

Віддруковано ФО-П Шпак В. Б.
Свідоцтво про державну реєстрацію В02 № 924434 від 11.12.2006 р.
м. Тернопіль, бульвар Просвіти, 6/4. тел. 097 299 38 99.
E-mail: tooums@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 7599 від 10.02.2022 р.